

Bomenbeleidsplan Heiloo 2008

INHOUDSOPGAVE

0.	SAMENVATTING	5
1.	INLEIDING	7
2.	WET- EN REGELGEVING	9
	2.1 Landelijke regelgeving	9
	2.2 Wet- en regelgeving in Heiloo	9
	2.3 Conclusies	10
3.	BELEIDSUITGANGSPUNTEN	11
	3.1 Beleidsprogramma 2006-2010	11
	3.2 Relevante beleidsnota's	11
	3.2.1 Groenstructuurplan Heiloo (1995)	11
	3.2.2 Nota kwaliteitsvoorschriften openbare ruimte (2005)	11
4.	BESTAANDE SITUATIE	13
	4.1 Bomen als onderdeel van de openbare ruimte	13
	4.2 (Her)inrichtingsprojecten	14
5.	KWALITEIT VAN BOMEN	15
	5.1 Randvoorwaarden in de ontwerpfase	15
	5.1.1 Beschikbare ruimte	15
	5.1.2 Takvrije stamlengte	16
	5.1.3 Sortimentskeuze	16
	5.1.4 Minimaliseren opdruk van verharding door wortels	16
	5.2 Snoeien	17
	5.2.1 Snoei in verschillende levensfasen	17
	5.2.2 Onderhoudssnoei	17
	5.2.3 Bijzondere snoei	17
6.	BELEID EN BEHEER OP BESTAANDE BOMEN	19
	6.1 Bescherming bij (her)inrichting- en bouwplannen	19
	6.2 Bescherming van bomen op openbaar terrein	19
	6.2.1 Vergunningsvoorschriften	19
	6.2.2 Bestekken (groot)onderhoud	19
	6.3 Boomveiligheidscontroles	20
	6.3.1 Zorgplicht	20
	6.3.2 VTA (Visual Tree Assessment)	20
	6.4 Klachten over bomen	21
	6.5 Verwijderen van bomen	21
	6.6 Vervangen van bomen	22
7.	ZIEKTEN EN PLAGEN	23
8.	MONUMENTALE EN BEELDBEPALENDE BOMEN	25
	8.1 Inleiding	25
	8.2 Opdracht	25
	8.3 Criteria	25

8.4 Register van de Bomenstichting	26
8.5 Monumentale en beeldbepalende bomen op openbaar terrein	26
8.6 Monumentale en beeldbepalende bomen op particulier terrein	27
8.7 Risico's	28
8.8 Juridische consequenties	28
8.9 Uitvoering opstellen lijst	29
8.10 Uitvoering beheer monumentale en beeldbepalende bomen	30
9. FINANCIEN	31
BIJLAGE 1: ACTIELIJST	33
BIJLAGE 2: UITVOERING BEHEER MONUMENTALE EN BEELDBEPALENDE BOMEN	33

0. SAMENVATTING

De belangstelling voor groen waaronder bomen wordt zowel vanuit politieke als maatschappelijke zijde steeds groter. Het karakter van Heiloo wordt voor een groot deel bepaald door de grote hoeveelheid bomen, er wordt gestreefd naar behoud van dit bomenbestand. Toch geven bomen geregeld aanleiding tot discussie, zeker wanneer de vraag rijst of een boom moet blijven staan of dat deze moet worden verwijderd.

Door het ontbreken van landelijke wet- en regelgeving, is het aan de gemeente om een sturende rol in de omgang met bomen te vervullen.

Een aantal ingrediënten voor een duurzaam bomenbestand zijn een kwalitatief duurzame boom op een goede standplaats, een structurele controle op de veiligheid en gezondheid en het respect van mensen.

Vanwege toenemende druk op de openbare ruimte is het van groot belang onze bomen te beschermen. Bijvoorbeeld bij nieuwe woningbouw, het aanleggen van wegen en andere herinrichtingprojecten is de kans op schade of algehele kap groot. In dit beleidsplan worden richtlijnen bepaald voor het omgaan met bomen in alle situaties.

Op zowel openbaar als particulier terrein staan zeer bijzondere exemplaren. Deze bomen noemen we beeldbepalende of monumentale bomen. Door het ontbreken van een bomenverordening bestaat het gevaar dat deze bomen uit het straatbeeld verdwijnen. In de voor u liggende beleidsnota wordt uiteengezet op welke wijze een boom als beeldbepalend of monumentaal wordt bestempeld en hoe wij als gemeente daar voor- en nadelen van kunnen ondervinden. Daarbij wordt vermeld wat het opstellen van een lijst met beeldbepalende en monumentale bomen voor impact heeft op de gemeentelijke organisatie.

Voor het welslagen van het te voeren beleid is zowel een goede interne als een externe communicatie noodzakelijk. Ook draagt een actieve voorlichting over monumentale en beeldbepalende bomen in Heiloo bij aan het creëren van draagvlak.

1. INLEIDING

Aanleiding

Binnen Heiloo nemen bomen al eeuwen een karakteristieke plaats in in de vorm van bos, laanbeplanting, (hoofd)groenstructuur en maken ze een belangrijk onderdeel uit van parken. Al in de jaren '50 zijn verschillende, voor Heiloo zo typerende, uitbreidingswijken gebouwd met veel groen en ruim opgezette bomenlanen. Maar ook recentelijk zijn nieuwe woonwijken ingericht met veel groen, zoals de bosvilla's in plan De Egelshoek en de ruim opgezette kavels in plan Oosterbos. Ontwikkelingen die bewijzen dat gemeente Heiloo kiest voor een duurzame relatie tussen wonen en een groene omgeving.

Bovendien is het in Heiloo niet alleen de openbare ruimte die zich onderscheidt door de aanwezigheid van veel groen. Vele particuliere terreinen en tuinen kenmerken zich eveneens door de aanwezigheid van fraaie bomen, die soms al meer dan 100 jaar oud zijn of eeuwigheidswaarde hebben.

Kortom, de aanwezigheid van bomen maakt een wezenlijk onderdeel uit van de kwaliteit van de groene woonomgeving van Heiloo en rechtvaardigt de slogan "Heiloo, fijn wonen in het groen".

Dit neemt niet weg, dat de gemeente geregeld vanuit verschillende invalshoeken discussie moet voeren voor het behoud van de ruim 14.000 bomen op openbaar terrein. Maar ook het verwijderen van bomen leidt geregeld tot discussies tussen gemeente en inwoners van Heiloo. Aanleiding voor deze gesprekken zijn klachten van bewoners die overlast van bomen ervaren, stedenbouwkundige ontwikkelingen, bouwplannen of grootschalige reconstructies van wegen of riolering.

Het voornaamste gemeentelijke instrument om bomen met bijzondere eigenschappen op particuliere terreinen te behouden is een kap- of bomenverordening. In deze regeling met een algemeen kapverbod is het verwijderen van bomen in principe verboden en kan alleen onder bepaalde voorwaarden plaatsvinden. Een algemeen kapverbod schept duidelijkheid, immers voor iedere boom moet een kapvergunning worden aangevraagd. Ervaring van vrijwel alle gemeenten met een kapverordening leert dat rond de 95% van de aanvragen voor een kapvergunning worden gehonoreerd. Daarom lijkt het niet zinvol, gezien de hoeveelheid "onnodige" personele inzet, een algemeen kapverbod in te stellen.

Probleemstelling

Zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie is regelmatig onduidelijkheid over de omgang met bomen en genomen beslissingen. Door het ontbreken van een kapverbod genieten zowel bomen op openbaar als particulier terrein geen enkele vorm van juridische bescherming, waardoor karakteristieke bomen kunnen verdwijnen uit het straatbeeld. Er zijn geen beleidsrichtlijnen voor de omgang met bomen bij veranderingen in de openbare ruimte.

Visie

Heiloo streeft na een groene gemeente te zijn en te blijven. Door een juiste omgang en verzorging van bestaande en nieuwe bomen, groeien bomen uiteindelijk tot volle wasdom uit. Dit resulteert in een uitbreiding van het aantal beeldbepalende en monumentale bomen in de toekomst. Dit betekent niet dat alle bomen beeldbepalend of monumentaal worden. Door duurzaam beheer wordt ook de ecologische waarde verhoogd, wat de belevingswaarde in Heiloo ten goede komt.

Doelstelling

De grote hoeveelheid bomen bepalen het karakter van Heiloo. Om de huidige kwaliteit en kwantiteit, en het karakter van Heiloo voor de toekomst, te waarborgen en verstevigen, is dit bomenbeleidsplan opgesteld.

Uitgangspunten

De gemeente Heiloo hanteert niet voor niets de slogan “Heiloo, fijn wonen in het groen”. Een groot deel van het groene karakter wordt gevormd door het bomenbestand op zowel openbaar als particulier terrein. Als we uit gaan van deze missie, vertaald in de aangehaalde visie en doelstelling, zal het areaal bomen binnen Heiloo voor de toekomst zoveel mogelijk gewaarborgd moeten worden en waar mogelijk versterkt. Om dit beleidsmatig in te kaderen worden in dit plan de volgende beleidsuitgangspunten gehanteerd.

Herkenbaarheid

Heiloo wordt gekenmerkt door een typische, laanachtige infrastructuur en ruim opgezette wijken, waarbij het ruimtelijke effect mede wordt bepaald door de aanwezige bomen. Het behouden, uitbreiden of versterken van deze kenmerken heeft gevolgen voor de keuze van de bomen en de wijze waarop deze zijn en worden gebruikt.

Leefbaarheid

De leefbaarheid van de gemeente wordt voor een belangrijk gedeelte bepaald door het aanwezige groen en bomen in het bijzonder. Dit kan zowel in negatieve als in positieve zin worden benaderd. Waar de leefbaarheid voor de één wordt aangetast door een boom die overlast bezorgt, geven bomen voor de ander een toegevoegde waarde aan de leefomgeving door de kleur, bloei, natuurwaarde, windkering etc. Door het vinden van de juiste compromissen kunnen bomen voor eenieder de (directe) omgeving meer aantrekkelijk en geschikt maken om in te wonen.

Veiligheid

Openbaar groen, bomen in het bijzonder, mag de sociale- of verkeersveiligheid niet verminderen. Bomenbeheer moet zich richten op een duidelijke scheiding van functies van de openbare ruimte, zoals herkenbare groenzones langs wegen en woonwijken en vrij liggende voet- en fietspaden. De sociale- en verkeersveiligheid moet gewaarborgd worden door goed beheer.

Duurzaamheid

Landelijk gezien maakt “groen” de laatste jaren in toenemende mate onderdeel uit van stedenbouwkundige inrichtingen. Heiloo kan zich gelukkig prijzen, dat hieraan bij gerealiseerde plannen al veel aandacht is besteed. Wat heeft geresulteerd in “de groene gemeente” zoals wij die nu kennen. Om de karakteristieke inrichting van Heiloo voor de toekomst te behouden wordt gestreefd naar een duurzaam bomenbestand met hoge kwaliteit en goede groeimogelijkheden. In het kader van het concept “wonen in 't groen” wordt er in de nieuwe wijken Zuiderloo en Zandzoom uit gegaan van de groene cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap, zoals oude bomensingels.

2. WET- EN REGELGEVING

De Nederlandse wet- en regelgeving met betrekking op bomen is summier. Dit houdt in dat gemeenten zelf richtlijnen moeten opstellen hoe met bomen om te gaan. In de APV 2008 zijn artikelen opgenomen (zie paragraaf 2.2) en onderliggend beleidsplan geeft daar verdere uitvoering aan.

2.1 Landelijke wetgeving

Het Burgerlijk Wetboek (BW) kent het voorschrift, dat het niet is toegestaan “hoog opschietende bomen” te planten of aanwezig te hebben binnen een afstand van 2 meter vanaf de grenslijn van twee erven (particuliere terreinen). Onder “hoog opschietende bomen” worden in dit verband verstaan, bomen die meer dan 3 meter hoog zijn. Echter de gemeente mag binnen 2 meter van de perceelgrens bomen hebben staan, indien dit het algemeen belang dient, zoals openbaar groen. Uitgaande van deze bepaling heeft het BW slechts betrekking op bomen op particulier terrein en zal het bij klachten of discussie over met name bouwkundige of stedenbouwkundige plannen geen soulaas bieden.

2.2 Wet- en regelgeving in Heiloo

Algemeen plaatselijke verordening (APV)

Artikel 4.3.1 Begripsomschrijvingen

1. In deze afdeling wordt verstaan onder:
  - a. houtopstand: hakhout, een houtwal of een of meer bomen;
  - b. hakhout: een of meer bomen die na te zijn geveld, opnieuw op de stronk uitlopen;
  - c. vellen: het verwijderen van een houtopstand
  - d. dunning: velling ter bevordering van het voortbestaan van de houtopstand;
  - e. iepziekte: de aantasting van iepen door de schimmel *Ophiostoma ulmi* (Buism.) Nannf. (syn. *Ceratocystis ulmi* (Buism.) C. Moreau);
  - f. iepenspinktever: het insect, in elk ontwikkelingsstadium, behorende tot de soorten *Scolytus scolytus* (F.) en *Scolytus multistriatus* (Marsh) en *Scolytus pygmaeus*.
2. In deze afdeling wordt onder vellen mede verstaan: rooien, met inbegrip van verplanten, alsmede het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging of ontsiering van houtopstand ten gevolge kunnen hebben.

Artikel 4.3.2. Kapvergunning

Het is verboden zonder vergunning van het college de houtopstanden te vellen of te doen vellen die staan vermeld op de lijst vermeld op bijlage 1 (Bomenlijst)

1. De vergunning kan worden geweigerd op grond van:
  - a. de natuurwaarde van de houtopstand;
  - b. de landschappelijke waarde van de houtopstand;
  - c. de waarde van de houtopstand voor stads- en dorpschoon;
  - d. de beeldbepalende waarde van de houtopstand
  - e. de cultuurhistorische waarde van de houtopstand
  - f. de waarde voor de leefbaarheid van de houtopstand.

2. Het college kan een herplantplicht opleggen onder nader te stellen voorschriften.

Artikel 4.3.3. Vergunning van rechtswege

De vergunning wordt geacht te zijn verleend, wanneer niet binnen de in artikel 1.2. genoemde termijn een beslissing is genomen op de aanvraag voor een vergunning.

Artikel 4.3.4 Bestrijding iepziekte

1. Indien zich op een terrein een of meer iepen bevinden die naar het oordeel van het college gevaar opleveren voor verspreiding van de iepziekte of voor vermeerdering van iepenspintkevers, is de rechthebbende, indien hij daartoe door het college is aangeschreven, verplicht binnen de bij de aanschrijving vast te stellen termijn:
  - a. indien de iepen in de grond staan, deze te vellen;
  - b. de iepen te ontschorsen en de schors te vernietigen;
  - c. of de niet ontschorste iepen of delen daarvan te vernietigen of zodanig te behandelen dat verspreiding van de iepziekte wordt voorkomen.
2. Het is verboden gevelde iepen of delen daarvan, met uitzondering van geheel ontschorst iepenhout en iepenhout met een doorsnede kleiner dan 4 cm, voorhanden of in voorraad te hebben of te vervoeren. Het college kan ontheffing verlenen van dit verbod.

2.3 Conclusies

Concluderend kan uit de vorenstaande wet- en regelgeving worden gesteld, dat de bestaande wettelijke bepalingen ter bescherming van bomen op zowel landelijk als lokaal niveau ontoereikend zijn. Dat betekent dat in principe alles gekapt mag worden, zonder dat wij dat kunnen tegenhouden. De gemeente dient door beleid zelf zorg te dragen voor een kader waarbinnen de bescherming van bomen op openbaar en particulier terrein wordt geregeld.

Om de bomen te beschermen beschikt de gemeente over een groenstructuurplan. Hierin wordt vooral het groene beeld beschermd. Daarnaast willen we ook specifiek individuele bomen beschermen. Dit willen we bereiken door het vaststellen van beeldbepalende en monumentale bomen. Dit is een onderdeel van dit bomenbeleidsplan.

3. BELEIDSUITGANGSPUNTEN

3.1 Collegeprogramma 2006-2010

In het beleidsprogramma 2006-2010 is aangegeven, dat er vanwege de invoering van de omgevingsvergunning niet langer wordt gewerkt aan het invoeren van een selectieve kapverordening voor bomen in de openbare ruimte. Wel is het van belang beeldbepalende en monumentale bomen in Heiloo te gaan beschermen.

3.2 Relevante beleidsnota's

3.2.1 Groenstructuurplan Heiloo (1995)

In het groenstructuurplan is de visie voor de groenstructuur van Heiloo opgebouwd aan de hand van drie structuuronderdelen, te weten: wijken, ontsluiting en groene zoom. Deze onderdelen worden als volgt getypeerd:

Wijken: Heiloo heeft het beeld van een bosgebied, bestaande uit lanen, waarin (woon)bebouwing is opgenomen.

Ontsluiting: De ontsluitingswegen worden gekenmerkt door een strakke laanbeplanting. Een deel van de ontsluitingswegen kan worden benut als ecologische verbindingzone voor flora en fauna.

Groene zoom: Voor de groene zoom is een aantal functies van belang: ecologische, recreatieve en visuele.

Het groenstructuurplan geeft de groene ruggengraat weer van Heiloo. Dit zijn de belangrijkste groene lanen, parken en recreatiegebieden. Het groen wat hierin benoemd wordt heeft een beschermde status. Dit houdt in dat er zeer terughoudend wordt omgegaan met verzoeken tot kap bij bijvoorbeeld herinrichtingsprojecten. En dat als er bijvoorbeeld een boom in een laan uitvalt er een nieuwe wordt teruggedraaid om het beeld en de structuur te herstellen.

3.2.2 Nota kwaliteitsvoorschriften openbare ruimte (2005)

In de nota kwaliteitsvoorschriften is een hoofdstuk groen opgenomen waarin de randvoorwaarden worden benoemd bij het plaatsen van bomen. Bijvoorbeeld over de grootte van het plantvak, de afstand tot gevels, lichtmasten en verkeerslichten en de minimale maat van aan te planten bomen.

4. BESTAANDE SITUATIE

Heiloo is in het bezit van een groot bomenbestand. Op openbaar terrein staan ruim 14.000 bomen. Dit aantal is exclusief de bomen die in de parken en recreatiegebieden staan. Ook op particulier terrein staat een naar schatting minstens zo groot aantal bomen. Een groot deel van het karakter en uitstraling van Heiloo wordt bepaald door de aanwezige bomen. Daarnaast vervullen bomen in veel gevallen ook een ecologische functie. Zo fungeren oude laanstructuren als verblijfplaats, vliegroute en jachtgebied van vleermuizen. Andere bomen bieden broedgelegenheid aan vogels.

4.1 Bomen als onderdeel van de openbare ruimte

Aan de openbare ruimte is een veelheid van functies toegekend die op gespannen voet met elkaar kunnen staan. Dit geldt zeker voor bomen als laanbeplanting in berm. Maar ook in andere bestaande of toekomstige situaties staan bomen geregeld op gespannen voet met de andere functies van de openbare ruimte. Hieronder worden de meest voorkomende gevallen toegelicht en oplossingsrichtingen gegeven.

Kabels en leidingen

In de oude delen van Heiloo liggen de kabels en leidingen in de berm waar ook de bomen staan. In veel gevallen staan de bomen boven op het kabel- en leidingentracé, hierdoor is er kans op beschadiging van bomen bij nutswerkzaamheden, maar ook beschadiging van de kabels/leidingen door boomwortels. Daar waar bomen weg zijn gehaald worden in principe geen bomen boven op kabel- en leidingentracés teruggezet. Als het niet anders kan zullen er beschermende maatregelen moeten worden genomen.

Riolering

In een groot deel van de gemeente ligt het riool in de berm. In veel gevallen staan in deze berm ook bomen. Dergelijke situaties leiden tot een aantal problemen.

- *Wortel-ingroei*

Uit rioolinspecties blijkt dat in het riool vaak wortels van bomen aanwezig zijn. Indien er teveel wortel-ingroei is, wordt de doorstroming in het riool belemmerd, waardoor uiteindelijk de vlotte afvoer van rioolwater niet kan worden gewaarborgd. Enerzijds ontstaat wortel-ingroei doordat het riool kleine scheuren vertoont waardoor de wortels in het riool kunnen doordringen. Anderzijds worden leidingen overgroeid door wortels doordat bomen op of in de directe nabijheid van het riool staan. Wortels in het riool moeten vaak met een wortelfrees worden verwijderd, maar deze maatregel is van tijdelijke aard.

- *Rioolwerkzaamheden*

Doordat het riool onder of in de directe nabijheid van bomen ligt, valt er bij werkzaamheden niet altijd aan te ontkomen dat wortels worden beschadigd of moeten worden verwijderd. Door het verwijderen van zogenaamde steunwortels komt de stabiliteit en vitaliteit van een boom in gevaar. Op rioleringstracés worden op plekken waar bomen weg zijn gehaald in principe geen bomen teruggeplaatst om nieuwe problemen te voorkomen. Beschermende maatregelen zijn voorhanden bij bijvoorbeeld het herstellen van een laanstructuur langs een weg. Het aanbrengen van voorzieningen als hard plastic schotten of folie is een dure aangelegenheid.

Wegbeheer en verkeer

Bomen bepalen voor een belangrijk deel het karakter van een weg. Ook de functie van een weg wordt voor een deel benadrukt door de juiste toepassing van bomen. Zo zorgen bomen langs een rijbaan voor een optische versmalling, waardoor de verkeerssnelheid wordt verminderd.

- *Wegbeheer en verkeersveiligheid*

Door wortelgroei onder de verharding kan het straatwerk worden opgedrukt. Dit heeft tot gevolg dat trottoirtegels schuin gaan staan en asfalt stuk wordt gedrukt waardoor het gevaar voor valpartijen ontstaat. Ook oppervlakkige wortelgroei onder fietspaden en rijbanen zorgt voor beschadiging aan de verharding en vermindering van het rijcomfort. Herstel van deze schade brengt extra kosten met zich mee bij het wegonderhoud.

- *Wegonderhoud*

Wortelopdruk bij wegen komt veel voor. Als oplossing grote wortels verwijderen heeft als gevolg dat de stabiliteit en vitaliteit van de boom wordt aangetast, hierdoor bestaat de kans dat de boom na enige jaren dusdanig instabiel is dat deze omvalt.

Om dit te verminderen en te voorkomen is meer aandacht nodig bij de keuze van bomen voor de specifieke eigenschappen van bomen, bijvoorbeeld de manier van wortelen.

Wonen

Bomen vormen een belangrijk onderdeel van de woonomgeving en van de leefbaarheid. Toch vormen bomen soms de aanleiding tot klachten van inwoners. Deze overlast kan op hoofdlijnen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

- *Overlast door schaduw*

Hierbij zijn de afstand van het huis/perceel en de stand ten opzichte van het zuiden van belang.

- *Overlast door blad en/of vruchten*

De meeste bomen verliezen hun blad in de herfst en sommige bomen dragen vruchten die ze ook in de herfst verliezen. Blad- en vruchtverlies beperkt zich vaak tot een paar weken in het jaar.

- *Overlast door insecten*

Sommige bomen zijn zogenaamde waardplanten voor insecten, voornamelijk bladluizen. De kleverige afscheiding van bladluizen geeft overlast op onder andere auto's en bestrating.

- *Opdrukken van bestrating*

Onder het punt wegbeheer en verkeer is hier op ingegaan.

4.2 (Her)inrichtingsprojecten

Bomen zijn bij (her)inrichtingsprojecten regelmatig onderwerp van discussie. De discussie is vaak bomen of bouwen. Terwijl beide goed samen kunnen gaan. Een nieuw gebouw of huis in een al "volwassen" groene omgeving geeft een hoge kwaliteit van de woonomgeving.

Een knelpunt tot op heden is dat het aanwezige groen laat in het ontwerpproces wordt betrokken. Een gevolg daarvan is dat er niet voldoende rekening wordt gehouden met de groei van de bomen en de kroonprojectie, waardoor in de toekomst problemen kunnen ontstaan die de nodige klachten met zich mee brengen en het beeld waarnaar gestreefd wordt niet wordt gehaald door bijvoorbeeld een beschadigde of gehavende boom. Hier wordt in hoofdstuk 6 nadere uitwerking aan gegeven.

5. KWALITEIT VAN DE BOMEN

Wat hebben bomen nodig? Hoe streef je naar kwalitatief hoogwaardige bomen? In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de verschillende functies die bomen vervullen in Heiloo en de daarbij in acht te nemen randvoorwaarden. De toepassing van bomen en de daaraan gekoppelde randvoorwaarden zijn afhankelijk van de standplaats en de functie van de openbare ruimte.

Standplaats	Functie van de bomen
Langs ontsluitingswegen	Bomen hebben voornamelijk een begeleidende functie. Het gebruik van een ontsluitingsweg (hoge verkeersintensiteit) stelt specifieke eisen aan het onderhoud.
Langs erftoegangswegen (woonstraten en –erven)	In Heiloo bepalen bomen voor een belangrijk deel het groene karakter van een wijk. De sierwaarde van deze bomen kan hoger zijn dan die van bomen langs ontsluitingswegen. Bomen hebben een ondersteunende functie voor de bebouwing en bepalen de leefbaarheid van het woonerf. Het onderhoud is hier vaak extensiever.
In parken en plantsoenen	Bomen hebben naast een sierfunctie ook een ecologische waarde. Omdat bomen vrij kunnen uitgroeien is minder onderhoud nodig.
In bos en recreatiegebieden	Bomen hebben voornamelijk een ecologische betekenis. Het onderhoud beperkt zich tot het verwijderen van zieke bomen en het verwijderen van bomen en takken die gevaar op kunnen leveren voor bezoekers en passanten.
Nabij winkelgebieden	Bomen hebben een ondersteunende functie voor de bebouwing en een rustgevende functie voor de omgeving.
Op bedrijventerreinen	Bomen hebben een ondersteunende functie voor de bebouwing en wegen, maar het gebruik van het terrein stelt specifieke eisen aan de bomen, boomsoort en onderhoud.

Tabel 1. Ruimtelijke indeling van bomen.

5.1 Randvoorwaarden in de ontwerpfase

5.1.1 Beschikbare ruimte

Een hoofdregel die men voor ogen moet houden bij het toepassen van bomen in een ontwerp is dat het eindbeeld van de boom moet passen in de beschikbare ruimte zonder dat daar in de toekomst grootschalige snoei noodzakelijk is.

Bij volwassen bomen van de 1^e, 2^e en 3^e grootte (zie tabel 2) kunnen de volgende eigenschappen in ogenschouw genomen worden tijdens het ontwerpproces. Uiteraard zijn onderstaande waarden afhankelijk van de gekozen soort. Er zijn bijvoorbeeld ook smalle opgaande bomen hoger dan 15 meter.

	Stamdiameter ¹	Kroondiameter	Hoogte
Bomen van 1^e grootte	80-100 cm	15 meter en groter	15 meter en hoger
Bomen van 2^e grootte	40-60 cm	10-15 meter	8-15 meter
Bomen van 3^e grootte	20-30 cm	kleiner dan 5 meter	kleiner dan 8 meter

Tabel 2. Diverse maten van bomen

¹ De stamdiameter wordt bepaald op 1,30 meter hoogte vanaf het maaiveld.

5.1.2 Takvrije stamlengte van volwassen bomen

Langs wegen wordt een vrije doorrijhoogte gehanteerd van 4,50 meter. De opkroonhoogte (te snoeien hoogte vanaf de grond) van bomen zal dan doorgaans 6-8 meter worden in verband met doorhangende takken.

Langs voet- en fietspaden wordt een vrij profiel gehanteerd van 2,50 meter. De opkroonhoogte zal doorgaans dan 3-6 meter worden.

In beide gevallen hangt de opkroonhoogte uiteraard af van de specifieke eigenschappen van de boomsoort.

5.1.3 Sortimentskeuze

De keuze van de boomsoort hangt af van een aantal belangrijke zaken. De gewenste omvang is belangrijk net als de habitus, het bodemtype en het vochtleverend vermogen van de bodem.

In de volgende tabel een aantal aspecten waarmee op voorhand rekening gehouden kan worden.

Langs ontsluitings- en erftoegangswegen	Geen soorten toepassen die gevoelig zijn voor strooizout. Indien sprake is van lanen of andere structuren geen ziektegevoelige soorten toepassen om plaatselijke uitval te minimaliseren.
In verharding	Geen soorten toepassen die extreem de verharding opdrukken. Het plaatsen van voorzieningen voor wortelgeleiding worden in principe zo weinig mogelijk toegepast.
In plantsoenen	Geen soorten toepassen die veel last hebben van wortelopslag of zaailingen zoals de Acer en Populus.
Op/bij parkeerplaatsen	Geen soorten toepassen die druppelen of zware vruchten dragen (luisgevoelige soorten)
Op/bij speelvoorzieningen	Geen soorten toepassen die giftige vruchten dragen of soorten die wespen en bijen aantrekken.
Op woonerven en woonstraten	Geen soorten van de 1 ^e grootte plaatsen die veel schaduw geven.

5.1.4. Minimaliseren opdruk van verharding door wortels

Uit onderzoek is gebleken dat het klimaat onder de verharding en de opbouw van het cunet (het bed van grond, zand onder de weg) een voorname oorzaak is van het typische bewortelingspatroon onder verharding, dat zichtbaar wordt door scheuren in en/of opdrukken van asfalt of elementenverharding. De wortels ontwikkelen zich vooral op de grens tussen het asfalt en cunetzand.

Omdat cunetzand qua voedingsstoffen de wortel weinig te bieden heeft en het vocht onder de verharding snel wordt verbruikt ontstaat een snelle wortelgroei met weinig vertakkingen en nagenoeg geen fijne beworteling.

Als de wortel vervolgens weer grond tegenkomt begint het 'gewone' wortelpatroon. Door de daarop volgende diktegroei ontstaan de problemen.

Om dit probleem te verminderen is het nodig het te gebruiken materiaal steviger en dikker uit te voeren zodat het de boom meer moeite kost zich tussen de verharding en het cunet te wortelen.

Naast de opbouw van de fundering heeft ook de toe te passen boomsoort invloed op de mate van opdruk. Er zullen op plaatsen waar veel verharding dicht bij de boom aanwezig is, bijvoorbeeld in woonstraten, soorten moeten worden toegepast die niet 'zeer oppervlakkig' wortelen.

5.2 Snoeien

Om bomen duurzaam te onderhouden moet er goed gesnoeid worden. Op deze manier kunnen bomen tot volle wasdom uitgroeien. Het gewenste eindbeeld wordt in overleg tussen ontwerp en beheer bepaald en door beheer in fasen naar het eindbeeld begeleid. Tot slot zal het gewenste eindbeeld zolang mogelijk duurzaam in stand gehouden worden.

5.2.1 *Snoei in verschillende levensfasen*

Snoei in de aanslagfase

Bij goed gekweekt plantmateriaal met een goede verhouding tussen wortels en kroon is geen snoei nodig. Bij eventuele schade na transport moeten de gebroken takken of wortels worden verwijderd. Zo ook bij een minder goed ontwikkelde wortelpruij (alle wortels onder de grond) kan het wenselijk zijn de jonge boom te snoeien.

Begeleidingssnoei

Begeleidingssnoei heeft als doel het realiseren van het gekozen eindbeeld, namelijk de takvrije stamlengte. Dit vindt plaats circa 10 á 15 jaar na aanplant. Begeleidingssnoei is een manier van onderhoud die planmatig wordt aangepakt en waar een administratie van wordt bijgehouden. Op deze manier wordt er extra zorg aan de bomen besteed en worden ze extra gecontroleerd.

Snoei in de volwassen fase; onderhoudssnoei

Onderhoudssnoei is nodig om een duurzaam eindbeeld te houden. Schade aan de omgeving moet worden voorkomen door dood hout, gebroken, gescheurde en breukgevoelige takken te verwijderen.

5.2.2 *Onderhoudssnoei*

Als de begeleidingssnoei goed is gedaan en de takvrije stamlengte is bereikt kan de snoefrequentie omlaag. De boom wordt dan nog 1x per 5 jaar gesnoeid in het kader van de veiligheid en het voorkomen of verhelpen van (toekomstige) problemen zoals:

- Dood hout, plakoksels (instabiel tegen elkaar aan omhoog gegroeide takken) en breukgevaarlijke takken;
- Schade in de kroon door bijvoorbeeld storm, ijzel, sneeuw of bliksem;
- Ernstige schade aan de kroon of wortels.

5.2.3 *Bijzondere snoei*

Gedurende hun leven moeten bomen soms weleens om andere motieven worden gesnoeid. Het gaat dan om snoeimaatregelen bedoeld om vermeende overlast van bomen tegen te gaan of het snoeien van bomen als reactie op het verkleinen van de beschikbare groeiruimte van de boom.

De volgende snoeimethoden kunnen worden gebruikt:

- Uitlichten van de kroon;
- Innemen van de takken of de gehele kroon;
- Kandelaberen

Uitlichten van de kroon

Bij het uitlichten worden verspreid over de buitenkroon selectief takken, tot polsdikte, verwijderd of ingekort waardoor meer lichtdoorval ontstaat. Het snoeien wordt verdeeld over zoveel mogelijk takken en zijtakken. De hoeveelheid bladmassa die verloren gaat bij het uitlichten mag niet meer zijn dan 30%. Om ongewenste groeireacties te voorkomen moet deze maatregel uitgevoerd

worden in de tweede helft van de zomer en zal periodiek moeten worden herhaald afhankelijk van de groeisnelheid van de boom. Met deze maatregel moet terughoudend worden omgegaan vanwege het arbeidsintensieve onderhoud en de daardoor oplopende kosten.

Innemen

Bij het innemen worden alle takken aan de buitenzijde van de kroon ingekort. Dit mag maximaal 1/3 tot 1/4 van de taklengte zijn. De dikte van de snoeiwonden mag niet groter zijn dan polsdikte. Er mag niet meer dan 30% van de bladmassa worden verwijderd. Ook deze ingreep kan het best worden uitgevoerd in de tweede helft van de zomer om ongewenste groeireacties te voorkomen. Het innemen zal periodiek moeten worden herhaald om takbreuk van te zware takken te voorkomen. Vanwege het arbeidsintensieve onderhoud dient ook deze maatregel met terughoudendheid te worden toegepast.

Kandelaberen

Onder kandelaberen wordt verstaan het sterk innemen van de kroon, waarbij doorgaans de takken met minimaal 50% worden ingekort.

Kandelaberen moeten worden gezien als een noodoplossing!

Omstandigheden waarbij deze snoeimaatregel toegepast kan worden zijn:

- Situaties waarbij door onoordeelkundig graafwerk zware wortelschade is ontstaan met directe stabiliteitsrisico's tot gevolg.
- Situaties waarbij door uitzonderlijke weersomstandigheden de kroon van de boom zeer zwaar beschadigd is.

Een gekandelaberde boom moet 1x per 6 jaar een snoeibeurt krijgen om duurzaam en veilig in stand te blijven en om breuk van te zware takken te voorkomen. Niet alle bomensoorten kunnen dusdanig sterke ingrepen overleven. Slechts bij een beperkt aantal soorten kan deze ingreep toegepast worden, te weten de plataan, zomereik, iep, linde en enkele populiersoorten.

6. BELEID EN BEHEER OP BESTAANDE BOMEN

Hoe passen we de richtlijnen toe in onze organisatie en binnen de planvorming en uitvoering?

6.1 Bescherming bij (her)inrichting- en bouwplannen

Bij (her) inrichting- en bouwprojecten moet al in een vroeg stadium rekening worden gehouden met de aanwezigheid van bomen. Hiermee wordt voorkomen dat op een (te) laat moment de bomen ter discussie komen en tijdens de ontwerpfase keuzes worden gemaakt die negatieve gevolgen hebben voor de boom, zijn groeiplaats of de planvorming.

Zodra bouwplannen bekend worden, wordt daarom een bomenrapportage opgesteld. Deze bestaat uit verschillende onderdelen. Allereerst worden de bomen geïventariseerd en beoordeeld op conditie, stabiliteit en te verwachten levensduur. Afhankelijk van de (bouw)activiteiten wordt bepaald welke bomen bij het onderzoek moeten worden betrokken. Naar aanleiding van de inventarisatie zullen de consequenties van de voorgenomen plannen worden beschreven. Vastgelegd wordt welke bomen moeten wijken en welke schade bomen ondervinden. Daarnaast worden mogelijke alternatieven uitgewerkt en randvoorwaarden waaraan het bouwproject moet voldoen vastgesteld. Indien de concrete invulling van de (her)inrichting al bekend is, wordt advies uitgebracht voor welke bomen tijdens de bouwactiviteiten beschermende maatregelen moeten worden getroffen.

Dit alles gebeurt in samenwerking tussen de projectleider/stedenbouwkundige, beleidsmedewerker groen en de opzichter.

6.2 Bescherming van bomen op openbaar terrein

6.2.1 Vergunningvoorschriften

Geregeld worden vergunningen afgegeven voor werkzaamheden door derden. In deze vergunningen moeten voorschriften worden opgenomen die dienen ter bescherming van bomen. Vergunningsvoorschriften dienen te worden opgenomen in een verordening, waarbij het noodzakelijk is om de technische voorwaarden op een juridisch sluitende manier te formuleren. Binnen het "project Andere Overheid" wordt hier verdere uitwerking aan gegeven.

6.2.2 Bestekken (groot)onderhoud

Veel werkzaamheden aan en in de omgeving van bomen gebeuren in opdracht van de gemeente. Hierbij kan worden gedacht aan boomverzorging, bouwactiviteiten en onderhoud of aanleg van wegen, riolering en openbare verlichting.

Van de boomverzorger mag worden verwacht dat deze verstand heeft van bomen. Toch is het om misverstanden te voorkomen, nodig de opdracht aan de boomverzorger duidelijk te formuleren. Het rapport boomverzorging in de gemeente Heiloo biedt hiervoor de nodige handvatten.

Bij werkzaamheden in de nabijheid van bomen moeten in bestekken, ook van andere gemeentelijke afdelingen, voorwaarden worden opgenomen voor de bescherming van bomen. Per project zullen de specifieke voorwaarden worden opgesteld, hoe met bomen en schade moet worden omgegaan.

Ook zal de bomenbeheerder door de verantwoordelijke afdeling of organisatie op de hoogte worden gehouden van werkzaamheden die in de buurt van bomen plaats gaan vinden. In bestekken en vergunningen moeten daarom voorwaarden worden opgenomen ter voorkoming van:

- Ontsiering en beschadiging van de kroon door verkeerde snoei.
- Beschadiging van de stam door maaiblades en andere machines.
- Verdichting van de bodem onder de kroon door zware machines en bouwketen.
- Verstikking van de wortels door opslag van zand en stenen.
- Beschadiging of verwijderen van stabiliteitswortels door graafwerkzaamheden.
- Beschadiging van de haarwortels door gebruik van trilmachines.

- Verdroging of verdrinking door een drastische verlaging of verhoging van de grondwaterstand.
- Vergiftiging door het dumpen van afval.

6.3 Boomveiligheidscontroles

6.3.1 Zorgplicht

Een belangrijk onderdeel van het boombeheer is de periodieke boomveiligheidscontrole. De boom kan door stam- of takbreuk en/of omvallen schade aanrichten bij of aan derden. Om te voorkomen dat de gemeente aansprakelijk gesteld wordt moet zij voldoen aan haar zorgplicht.

Zorgplicht wordt weer onderverdeeld in algemene zorgplicht, verhoogde zorgplicht en onderzoeksplicht.

Algemene zorgplicht

De eigenaar is verplicht om zijn bomen regelmatig en systematisch op deskundige wijze te (laten) beoordelen en op basis daarvan zo nodig actie te ondernemen.

Verhoogde zorgplicht

Op plaatsen met verhoogde gevaarzetting² moeten bomen tenminste jaarlijks worden gecontroleerd.

Onderzoeksplicht

Bomen waar uitwendige gebreken of symptomen van verborgen gebreken zijn vastgesteld moeten worden onderzocht op de aard van de ernst van die gebreken en welke maatregelen eventueel genomen moeten worden om de risico's te minimaliseren.

6.3.2 VTA (*Visual Tree Assessment*)

Voortvloeiend uit de zorgplicht worden bomen tegenwoordig gecontroleerd volgens de VTA-methode. Hierbij worden bomen visueel gecontroleerd en op basis van deze controle ingedeeld in bomen zonder noemenswaardige gebreken en bomen met gebreken. De bomen met gebreken worden conform de onderzoeksplicht nader onderzocht om de aard en de ernst van de aangetroffen gebreken te kunnen vaststellen. Hierna worden de bomen als ofwel een 'attentiebom' (nog geen verhoogd risico) of een 'risicobom' (wel verhoogd risico) bestempeld.

Te controleren bomen	Frequentie
Risicobomen	1x per jaar door extern specialist
Attentiebomen	1x per jaar door eigen dienst
Overige bomen	1x per 3 jaar door eigen dienst

De resultaten van de systematische controles moeten zorgvuldig worden geregistreerd. Dit gebeurt nu schriftelijk. Bij voorkeur worden deze gegevens vastgelegd in een geautomatiseerd boombeheersysteem. Hierdoor verloopt de administratie en verwerking van gegevens gemakkelijker en kunnen de gegevens bij aansprakelijkheidsstelling bij schadegevallen eenvoudiger geraadpleegd worden.

² Gevaarzetting: grootte van de boom, breukgevoeligheid boomsoort, conditie van de boom, ernst van de aantastingen en welk deel van de boom aangetast is of gebreken vertoont.

6.4 Klachten over bomen

In hoofdstuk 2 zijn diverse situaties opgesomd waarbij bomen tot conflictsituaties leiden. Bij de oplossing van deze klachten moet allereerst worden bekeken of de betreffende boom onderdeel is van het structuurgroen zoals beschreven in het groenstructuurplan. Onder structuurgroen vallen de bomen die onderdeel vormen van een laan, een stedenbouwkundige structuur of als solitair bepalend zijn voor het aanzicht van een park of plantsoen. Bomen in bosplantsoen behoren niet direct tot het structuurgroen, daar zij veelal niet als zodanig zijn aangeplant maar zich als zodanig hebben ontwikkeld. De vraag of een boom onderdeel is van het structuurgroen of niet is ook bepalend voor welke oplossing wordt gekozen om de klacht af te handelen.

Allereerst wordt bekeken of een klacht door een van de volgende maatregelen opgelost kan worden:

- Herstellen van straatwerk, bij klachten over het opdrukken van straatwerk
- Extra vegen in de seizoenen dat bladeren en vruchten vallen
- Snoeien (vooral waar boomtakken overlast veroorzaken)
- Kandelabereren (het terug snoeien van takken tot vlak bij de stam)
- Verplanten

6.5 Verwijderen van bomen

De noodzaak tot verwijdering van één of meerdere bomen kan om verschillende redenen aanwezig zijn. De in het volgende overzicht opgesomde oorzaken worden aangemerkt als legitieme reden om tot verwijdering over te gaan. Echter wordt bij het bepalen van het moment van verwijderen te allen tijde de Flora en Faunawet in ogenschouw genomen.

Direct gevaar

Oorzaken die worden onderscheiden zijn grote takken die af kunnen breken of omdat de gehele boom kan omwaaien. Het gaat hier om zieke, aangetaste of versleten bomen.

Dode bomen verstoren het beeld van de omgeving en leveren door het uitvallen van takken en of omvallen gevaar op voor de omgeving.

Ziekte

Hieronder vallen bomen die geïnfecteerd zijn met bijvoorbeeld de iepziekte, watermerkziekte of bacterievuur. Het is niet wenselijk dat zieke bomen blijven staan, deze bomen vormen een besmettingsbron voor andere bomen. (zie hoofdstuk 7, ziekten en plagen)

Concurrentiegroei waarbij sprake is van “dunning”

In woonstraten worden vaak jonge bomen geplant. Om een goede beeldkwaliteit te krijgen in de straat worden kleinere bomen dicht op elkaar gezet. Met als gevolg dat als de bomen volwassen worden er te weinig ruimte is om mooi uit te groeien. Om een duurzaam karakter van de straat en een gezonde leefomgeving voor de boom te houden wordt het aantal bomen in de straat verminderd. Dit kan door bijvoorbeeld om-en-om bomen weg te halen.

Ernstige schade door wortelgroei

Aan verharding en/of riolering. Het betreft hier wortelopslag die niet of nauwelijks te verwijderen is zonder dat de vitaliteit en stabiliteit van de boom aan te tasten.

Onevenredig hoge beheerkosten

Nieuw geplante bomen waarvan na een aantal jaren blijkt dat de beheerkosten zich niet verhouden tot vergelijkbare bomen, terwijl dit niet in de lijn der verwachting lag. De hoge beheerkosten betreffen zowel het snoeien van takken en wortels, als het herstellen van verhardingen.

Overlast door (onverwachte) vruchtbaarheid

Bomen die tegen de verwachting in toch vruchten blijken te dragen en waarvan de vruchten onaanvaardbaar veel overlast bezorgen. Het betreft hier de gevallen waar juist om overlast te voorkomen, beoogd was een niet vruchtdragende boom te planten.

Terugloop vitaliteit

Bomen waarvan de vitaliteit duidelijk terugloopt en verwacht mag worden dat de vitaliteit niet meer zal verbeteren.

Onevenredige financiële schade

Bomen die aantoonbare onevenredige financiële schade berokkenen aan derden, bijvoorbeeld indien de schade aan zaken veel groter is dan de waarde van de boom. Er dient een gedegen afweging te worden gemaakt tussen de waarde van de boom en de te lijden/geleden schade.

6.6 Vervangen van bomen

Bomen die worden verwijderd door ziekte of omdat ze aan het einde van hun omlooperperiode zijn gekomen, met andere woorden technisch zijn afgeschreven, worden in de meeste gevallen vervangen door nieuwe bomen. Vervanging vindt plaats indien deze bomen een onderdeel vormen van een groenstructuur, waarbij vooral moet worden gedacht aan laanstructuren. Hierbij dient het groenstructuurplan als leidraad. Bomen worden echter niet terug geplaatst als blijkt dat op die plek kabels en leidingen in de grond aanwezig zijn.

7. ZIEKTEN EN PLAGEN

Als het ziekten en plagen betreft kunnen we onderscheid maken in twee categorieën:

- Ziekten en plagen die alleen schadelijk zijn voor de boom;
- Ziekten en plagen die overlast opleveren of schadelijk kunnen zijn voor de bewoners van de gemeente Heiloo.

Om efficiënt en duurzaam om te gaan met uitval door ziekten en plagen wordt in dit hoofdstuk uiteengezet hoe te handelen:

Ziekten en plagen die alleen schadelijk zijn voor de boom

1. Bij nieuwe aanplant na de kap worden soorten en cultivars gebruikt die (in de praktijk) hebben bewezen weinig of niet gevoelig te zijn voor ziekten en plagen.
2. Nieuw geïntroduceerde soorten en cultivars worden eerst op beperkte schaal gebruikt, totdat deze zich ook in de praktijk voldoende hebben bewezen.
3. Bij aanplant van grote aantallen bomen, bijvoorbeeld binnen de groenstructuur, wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een combinatie van soorten om monocultuur te voorkomen. Indien echter uniformiteit in de boomsoort gewenst is, zo veel mogelijk gebruik maken van zaailingen (geselecteerde herkomst) of diverse cultivars van de zelfde soort.
4. Actieve bestrijding vindt alleen plaats indien het achterwege blijven van maatregelen tot grootschalige uitval van bomen zou kunnen leiden.

Voor de volgende ziekten en plagen gelden aparte maatregelen:

Ziekte	Preventieve maatregelen	Curatieve maatregelen
Iepziekte	Gevoelige soorten en cultivars niet meer aanplanten. Waardevolle iepen van gevoelige soorten worden jaarlijks ingeënt.	Aangetaste bomen met spoed vellen. Stamhout en zwaardere takken schillen of klein versnipperen. In rijbeplantingen aan zieke iepen grenzende exemplaren preventief vellen en wortelzone doorgraven. Landelijke verplichting.
Kastanjebloedingsziekte	Voorlopig terughoudendheid betrachten met aanplant paardekastanjes.	Conform actuele adviezen werkgroep Aesculaap.
Watermerkziekte	Terughoudendheid met aanplant van gevoelige soorten en cultivars.	Aangetaste takken en/of bomen verwijderen om verspreiding te voorkomen.
Bacterievuur	Terughoudendheid met aanplant van gevoelige soorten en cultivars.	Conform landelijke richtlijnen.

Ziekten en plagen die overlast opleveren of schadelijk kunnen zijn voor de bewoners

1. Ziekten en plagen die schadelijk zijn voor de mens worden actief bestreden zowel preventief als curatief.
2. Ziekten en plagen die overlast veroorzaken worden zeer terughoudend behandeld. Enerzijds omdat overlast een zeer subjectief begrip is en het objectief formuleren van overlastcriteria in veel gevallen ondoenlijk is. Anderzijds omdat voor diverse overlastsituaties geen afdoende bestrijding mogelijk is (uitgezonderd het kappen van een boom).

Voor de volgende plaag geldt een aparte richtlijn:

Plaag	Preventieve maatregelen	Curatieve maatregelen
Luizen	Geen luisgevoelige soorten aanplanten bij parkeerplaatsen en terrassen.	Alternatieve bestrijdingsmethoden (onderzoeken doen met lieveheersbeestjes en knoflookextracten)

Nieuwe ziekten

Naast de bovengenoemde ziekten zijn er diverse ziekten in "aantocht". Het lijkt zo te zijn dat door de klimaatverandering insecten die van oorsprong in Azië leven blijken te kunnen overleven in Nederland. Op deze manier is de Aziatische Boktor hier ook verzeild. Zo komt de eikenprocessierups ook steeds meer voor in Nederland en vormt die een bedreiging voor de eiken.

Zo is er nog een aantal ziekten die de komende jaren Heiloo zullen bereiken. Het is dus zaak dit goed in de gaten te houden en te bestrijden indien nodig, zowel preventief als repressief.

8. MONUMENTALE EN BEELDBEPALENDE BOMEN

8.1 Inleiding

Sommige bomen in de gemeente Heiloo zijn door leeftijd, omvang al dan niet in combinatie met de standplaats zeer waardevol te noemen. We spreken in dit geval van beeldbepalende of monumentale bomen. Deze bomen verdienen bijzondere aandacht om te voorkomen dat ze door verkeerd onderhoud, verwaarlozing of velling verdwijnen. Een idee is bijvoorbeeld om een wandelroute te maken langs de monumentale bomen.

De aanpak die in deze beleidsnota voor Heiloo wordt voorgesteld volgt de aanpak zoals die door Nederlandse gemeenten over het algemeen wordt toegepast. De uniforme aanpak wordt ook door de Bomenstichting ondersteunt. De uitgangspunten van de Bomenstichting zijn gebruikt als basis voor de in dit beleidsplan genoemde uitgangspunten.

8.2 Opdracht

De gemeente Heiloo heeft al sinds jaar en dag geen kapvergunning. Ondanks het ontbreken van deze voorschriften voor het kappen van bomen is Heiloo een hele groene gemeente. Vanwege de steeds groter wordende druk op de ruimte in Nederland wordt het zaak de beeldbepalende groenelementen te gaan beschermen. In Heiloo is de opdracht door de raad gegeven om een lijst met monumentale en beeldbepalende bomen op te stellen. En deze bomen een beschermende status te geven.

8.3 Criteria

De monumentale en beeldbepalende bomen binnen de gemeente Heiloo voldoen aan de volgende criteria:

1. De boom staat in, of is zichtbaar vanuit de openbare ruimte, is onvervangbaar voor het karakter van de omgeving en is van plaatselijk belang. Met ander woorden, de boom heeft een hoge beeldkwaliteit.
2. Het betreft een individuele boom. Over een monumentale of beeldbepalende groep bomen wordt gesproken als alle bomen individueel beeldbepalend of monumentaal zijn.
3. De ondergrens voor een boom om in aanmerking te komen voor de lijst is een leeftijd van 50 jaar. Deze regel geldt niet voor een herdenkingsboom.

Categorieën

De boom wordt ingedeeld in een van de twee categorieën.

1. **Monumentale boom**; de boom is minimaal 80 jaar.
Een monumentale boom mag niet in een onherstelbaar slechte conditie verkeren. Volledig verval van de boom mag niet binnen tien jaar te verwachten zijn.
2. **Beeldbepalende boom**; de boom is minimaal 50 jaar.
Een beeldbepalende boom moet in een goede conditie verkeren. Volledig verval van de boom mag niet te verwachten zijn als normaal onderhoud plaatsvindt. Uiteindelijk zal een beeldbepalende boom uitgroeien tot een monumentale boom.

Specifieke voorwaarden

Naast de bovenstaande criteria en onderverdeling in categorieën moet de boom ten minste aan één van de volgende voorwaarden voldoen:

1. De boom is dendrologisch van grote waarde vanwege soort en variëteit in combinatie met leeftijd, grootte en zeldzaamheid
2. De boom is ecologisch van grote waarde vanwege het belang van het (plaatselijke) ecosysteem. De boom biedt bijvoorbeeld plaats aan zeldzame diersoorten zoals vleermuizen of zeldzame plantensoorten.
3. De boom is cultuurhistorisch waardevol.
  - De boom is geplant ter markering, zoals een grensboom in agrarisch gebied
  - De boom heeft een bijzondere snoeivorm, zoals een lei- of knotvorm.
  - De boom kent een bijzondere groeivorm als gevolg van natuurlijke oorzaken, bijvoorbeeld twee- of meerstammigheid
  - De boom heeft een religieuze betekenis, zoals een symbolische treurboom op een begraafplaats
  - De boom is geplant ter gelegenheid van een bijzonder moment of gebeurtenis, een zogenaamde herdenkingsboom.

8.4 Register van de Bomenstichting

In het register van de Bomenstichting zijn, en worden nog steeds bomen opgenomen die volgens de Bomenstichting van nationaal belang zijn en extra beschermd moeten worden. Het gaat om bomen met een hoge leeftijd en een bijzondere functie, schoonheid of zeldzaamheid (zoals benoemd in de criteria onder paragraaf 8.3).

Heiloo heeft momenteel 149 bomen in het register van de bomenstichting staan, waaronder een laan met 140 lindes langs de Kennemerstraatweg Elk van deze lindes afzonderlijk is monumentaal. De status monumentaal biedt geen volledige juridische bescherming, maar legt wel gewicht in de schaal bij rechtszaken. De bomen die niet door de Bomenstichting worden bijgeschreven in het nationale register zijn dus, op dit moment, totaal onbeschermd. Van de nieuwe lijst zullen de nieuwe monumentale bomen door de gemeente voorgedragen worden aan de Bomenstichting om op te nemen op de landelijke lijst. Als ze niet door de Bomenstichting worden bijgeschreven genieten ze even goed wel bescherming doordat ze op de gemeentelijke lijst staan.

8.5 Monumentale en beeldbepalende bomen op openbaar terrein

Naast de bomen die door de Bomenstichting zijn bijgeschreven in het nationale Register van Monumentale Bomen, wordt een lijst met monumentale en beeldbepalende bomen op openbare grond opgesteld. (zie ook 8.9 uitvoering opstellen lijst)

Bescherming en registratie

De bescherming van monumentale en beeldbepalende bomen wordt op de volgende manieren gewaarborgd of gestimuleerd:

1. De lijst met monumentale en beeldbepalende bomen wordt vastgesteld.
2. APV artikel 4.3.2.
3. De groeiplaats van de monumentale bomen wordt toegevoegd aan de bestemmingsplannen als deze geactualiseerd worden.
4. Voorlichting geven over de waarde van de bomen voor de omgeving.

5. Als een boom nabij een bouwproject staat zullen extra beschermende maatregelen worden gevraagd.

De plaats van de monumentale en beeldbepalende bomen en daarbij vooral het beheer wat per boom wordt uitgevoerd, dient zorgvuldig geregistreerd te worden. In een boombeheersysteem, zoals eerder genoemd onder paragraaf 6.3.2. VTA is dit eenvoudig mogelijk. Te allen tijde kunnen over elke specifieke boom gegevens worden opgevraagd. Hierdoor kan de afdeling BOR, tijdens het inventariseren buiten, de gegevens inzien en verwerken.

8.6 Monumentale en beeldbepalende bomen op particulier terrein

Ook op particulier³ terrein staan bomen. Behoud van bomen op particulier terrein is vooral belangrijk indien sprake is van een monumentale of beeldbepalende boom of een boom die onderdeel uitmaakt van een groenstructuur. Zonder goede lokale regelgeving is handhaving van bomen op particulier terrein niet of nauwelijks mogelijk. Daarnaast kunnen andere belanghebbenden geen invloed uitoefenen op een beslissing tot het verwijderen van bomen. Door ook beeldbepalende en monumentale bomen op particulier terrein op de lijst op te nemen (zie paragraaf 8.2), worden deze bomen beschermd.

Bescherming en registratie

Om de bomen op particuliere terreinen te beschermen is de gemeente afhankelijk van de welwillendheid van haar inwoners. Idealiter heeft de gemeente de volgende situatie voor ogen;

De bomen (monumentaal of beeldbepalend) op particulier terrein worden op de lijst gezet nadat de eigenaar daarmee akkoord is gegaan. De bomen worden vervolgens opgenomen in een digitaal boombeheersysteem, inclusief jaarlijkse conditiecontrole. Het doel is de eigenaren ondersteuning te geven in de vorm van advies door de afdeling BOR bij het duurzaam in stand houden van de boom. De zorgplicht blijft bij de eigenaar van de boom maar deze heeft met de gemeente een schriftelijke overeenkomst gesloten (adoptieovereenkomst) over de status van de boom en de inspectie voor duurzame instandhouding en bijbehorend advies. Naast de inspectie gaat de gemeente eens in de twee jaar klein onderhoud plegen. De eigenaar blijft echter wel verantwoordelijk voor het groot onderhoud.

Bij de overige "terreinbezitters", bijvoorbeeld overheidsinstellingen, natuurorganisaties, woningbouwverenigingen etc, in Heiloo wordt op de monumentale of beeldbepalende bomen wel de jaarlijkse inspectie uitgevoerd, maar blijft de eigenaar van de boom verantwoordelijk voor het onderhoud.

De bescherming van monumentale en beeldbepalende bomen bij particulieren en overige terreinbezitters worden op de volgende manieren gewaarborgd en gestimuleerd:

1. De lijst met monumentale en beeldbepalende bomen wordt vastgesteld.
2. APV artikel 4.3.2.
3. De groeiplaats van de monumentale bomen wordt toegevoegd aan de bestemmingsplannen als deze geactualiseerd worden.
4. Voorlichting geven over de waarde van de bomen voor de omgeving.
5. De particuliere eigenaren van monumentale en beeldbepalende bomen wordt gratis een inspectie (1 x per jaar) en klein onderhoud (1x per 2 jaar) aangeboden. Dit wordt vastgelegd in een adoptieovereenkomst tussen gemeente en eigenaar.

---

³ Onder particulieren wordt in dit plan verstaan: inwoners van Heiloo die op geen enkele manier een vorm van bedrijfsvoering uitvoeren waar het groenonderhoud als activiteit in is terug te vinden.

6. De overige terreinbezitters die monumentale of beeldbepalende bomen op de lijst hebben laten vermelden wordt ook een jaarlijkse inspectie aangeboden. Dit wordt vastgelegd in een adoptieovereenkomst tussen gemeente en eigenaar.
7. De mensen wijzen op het Bomenfonds⁴
8. Als een boom nabij een bouwproject staat dan zullen extra beschermende maatregelen genomen moeten worden door de eigenaar. (opnemen in adoptieovereenkomst)

Registratie van de bomen op particuliere terreinen wordt meegenomen in het digitale boombeheersysteem op dezelfde manier als de bomen op openbaar terrein. Tijdens de inventarisatie zal blijken om hoeveel beeldbepalende en monumentale bomen, op niet-gemeentelijk terrein het gaat. Dat is nu niet in te schatten.

8.7 Risico's

Door bescherming in bestemmingsplannen wordt de bewegingsvrijheid van de gemeente met betrekking tot de herbestemming en herinrichting van haar grondgebied beperkt. De bewegingsvrijheid van de eigenaar van de grond wordt beperkt als de groeiplaats van de monumentale boom wordt bestemd. Het college kan, vanwege een zwaarwegend maatschappelijk belang, een boom laten kappen. Hiervoor moet wel een procedure voor worden doorlopen. Het definitieve besluit blijft bij het college.

8.8 Juridische consequenties

Bij het vaststellen van de bomenlijst wordt de uniforme openbare voorbereidingsprocedure afd. 3.4 AWB toegepast. Hierdoor is de mogelijkheid tot inspraak voor eigenaren van monumentale bomen dubbelop. De eerste keer bij het vaststellen van de lijst en de tweede keer bij de procedure van het bestemmingsplan. De beeldbepalende bomen worden voorlopig nog niet (vanwege het vele werk) opgenomen in het bestemmingsplan omdat ze op andere wijzen voldoende worden beschermd. Namelijk in de APV en de vastgestelde bomenlijst.

Handhaving

Voor de uitvoering van dit bomenbeleid is een goede en sluitende regelgeving noodzakelijk. Zonder die regelgeving (en de handhaving hierop) heeft het bomenbeleid geen enkele ruggengraat. En natuurlijk door toezicht op de naleving van de regels, strafrechtelijke vervolging, schade verhalen en het opleggen van een herplantplicht. Handhaving van beschermingsmaatregelen op zich biedt de bomen geen bescherming. Wel heeft het een afschrikkende werking naar anderen.

Het is belangrijk om tijdens de werkzaamheden toezicht te houden om eventuele overtredingen te signaleren. Achteraf is het moeilijk te bewijzen wat de schade precies is en door wie die schade is veroorzaakt. Is een overtreding geconstateerd in de vorm van schade aan bomen of illegale kap dan zijn er twee handhavingsmogelijkheden:

- Strafrechtelijk: boete
- Privaatrechtelijk: schade verhalen

---

⁴ Om de geregistreerde bomen te beheren en te onderhouden is een Bomenfonds ingesteld. Dit fonds wordt beschikbaar gesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en enkele particuliere instellingen. Particuliere eigenaren kunnen via dit fonds een tegemoetkoming krijgen in de kosten van onderhoudswerkzaamheden aan monumentale bomen.

8.9 Uitvoering opstellen lijst

Door de gemeente wordt een lijst opgesteld van monumentale en beeldbepalende bomen op openbaar en particulier terrein. Om tot deze lijst te komen zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd.

Inventariseren zelf doen of uitbesteden?

Er wordt in overleg tussen IB en BOR besloten of de inventarisatie van monumentale en beeldbepalende bomen op openbaar en particulier terrein door de afdelingen zelf gedaan kan worden. Het werk houdt in: buiten inventariseren en de administratieve afhandeling van de gegevens.

Een andere optie is uitbesteden. Er zijn diverse bureaus die hier ruime ervaring in hebben opgedaan.

Voorlichting

De afdelingen IB en Communicatie stellen een communicatieplan op waarin de volgende stappen specifiek worden benoemd en uitgewerkt:

- De eigenaren van potentiële monumentale en/of beeldbepalende bomen worden persoonlijk benaderd met het verzoek hun boom of bomen op de lijst te laten plaatsen. Met de bewuste eigenaar worden afspraken gemaakt over het onderhoud van de boom of bomen.
- Inwoners van de gemeente worden via een publicatie in de Uitkijkpost en de website van de gemeente gevraagd bomen aan te melden voor de bomenlijst. De aanmeldingen worden beoordeeld aan de hand van de criteria voor monumentale en beeldbepalende bomen. Vervolgens wordt ook hier de eigenaar van de boom benaderd om medewerking te vragen voor plaatsing van de boom op de bomenlijst.
- Daarnaast is het belangrijk om de aanwezigheid van monumentale bomen in de gemeente meer onder de aandacht te brengen. Hierbij kan worden gedacht aan het plaatsen van informatiebordjes bij een aantal bomen waarop één en ander over de boom wordt beschreven. Dit kan eventueel worden gecombineerd met een uit te werken wandelroute langs een aantal monumentale en beeldbepalende bomen.

Inspraakprocedure

De afdeling Communicatie begeleidt de inspraakprocedure volgens de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (AWB afd. 3.4).

Opstellen definitieve lijst

Na de inspraakprocedure worden de zienswijzen behandeld en wordt er een definitieve lijst opgesteld door de afdeling IB.

Vaststellen lijst door college

Met een begeleidend advies wordt de definitieve lijst met monumentale en beeldbepalende bomen ter vaststelling aangeboden aan het college van B&W.

Contracten opstellen met bewoners

Met de inwoners die een monumentale of beeldbepalende boom in de tuin hebben wordt een adoptieovereenkomst opgesteld waarin de afspraken zijn vastgelegd.

Groeiplaats monumentale bomen in bestemmingsplan

In samenwerking met de afdeling VROM worden de groeiplaatsen van de monumentale bomen in de bestemmingsplannen opgenomen.

8.10 Uitvoering beheer monumentale en beeldbepalende bomen

In bijlage 2 is het reguliere onderhoud aan monumentale en beeldbepalende bomen uiteengezet. Bij het aan het college van B&W ter vaststelling aanbieden van de lijst met monumentale en beeldbepalende bomen wordt er een overzicht gegeven wat het onderhoud voor consequenties heeft voor de begroting.

9. FINANCIËN

Aanpassing aan beleid

De aanpassingen aan het beleid zoals geformuleerd in deze notitie worden uit bestaande middelen binnen de afdelingen opgelost. Concreet zijn dat:

- Extra alinea "bescherming bomen" toevoegen aan vergunningen en bestekken
- De communicatie omtrent het 'opstellen van de lijst' en het 'uitvoeren van het beheer'
- De handhaving n.a.v. dit bomenbeleid
- Het vastleggen van de groeiplaats van monumentale bomen in bestemmingsplannen
- Onderzoek naar een geschikt boombeheersysteem

Ziekte en plagen

Gemiddeld is de gemeente jaarlijks genoodzaakt geweest om ca. 100 zieke bomen te verwijderen. Hierbij gaat het om zieke iepen, die wij bij wet verplicht zijn te verwijderen, zieke wilgen (besmettelijke watermerkziekte) en onvoorziene en preventieve gevallen.

De verwachting is dat aan het bestrijden van ziekten en herplanten van bomen de komende jaren meer geld moet worden besteed, vanwege de ontwikkelingen met de kastanjeziekte, de eiken processierups, de Aziatische boktor, Massaria(plataan) en onvoorziene ontwikkelingen. Het is daarom nodig structureel een bedrag te reserveren in de begroting voor het bestrijden van ziekten en plagen in het groen. Het merendeel van het verwijderen van de zieke bomen wordt door de afdeling BOR uitgevoerd.

Bomenlijst en structureel onderhoud

Bij het ter vaststelling aanbieden van de lijst met monumentale en beeldbepalende bomen aan het College van B&W worden ook ter vaststelling de financiële consequenties meegenomen. Dit zijn de kosten voor het uitvoeren van de eenmalige inventarisatie en registratie van het monumentale en beeldbepalende bomenbestand in Heiloo. Daarbij wordt een berekening gegeven wat de jaarlijkse kosten zijn voor het regulier onderhouden van de monumentale en beeldbepalende bomen zowel op openbaar als niet openbaar terrein en wordt er structureel budget aangevraagd.

Boombeheersysteem en implementatie van de VTA (Visual Tree Assessment)

In aparte adviezen worden deze onderwerpen uitgewerkt en aan het College van B&W ter vaststelling aangeboden. Het betreft hier uitwerking van de Nota Bomenbeleid.

BIJLAGE 1: ACTIELIJST

Hoofdstuk 6.1:

Format ontwikkelen voor de bomenrapportage bij (her) inrichting- en bouwprojecten en bepalen welke status deze rapportage krijgt bij de handhaving.

Hoofdstuk 6.2.1:

In de vergunningen naar derden voorschriften laten opnemen ter bescherming van bomen.

Hoofdstuk 6.3.2:

Onderzoek doen naar een geschikt geautomatiseerd boombeheersysteem.

Hoofdstuk 8.8:

Afstemmen met de afdeling Handhaving welke procedure gevolgd moet gaan worden bij de illegale kap van een beeldbepalende of monumentale boom van de lijst.

BIJLAGE 2: UITVOERING BEHEER MONUMENTALE EN BEELDBEPALENDE BOMEN

Het reguliere onderhoud aan monumentale en beeldbepalende bomen ziet er als volgt uit:

Jaarlijkse inspectie van de boom

Het doel van de inspectie is om de boom op zijn vitaliteit te beoordelen. Concreet houdt dit in:

1. het bekijken van de kroon vanaf de grond op de aanwezigheid van dode takken of het afsterven van een deel van de kroon.
2. het beoordelen van de stam op beschadigingen
3. het beoordelen van mogelijke schade aan het wortelgestel
4. het maken van een rapportage van de boom.

Dit kost gemiddeld aan tijd:

- 1 uur bij een gemeentelijke boom
- 2 uur bij een niet gemeentelijke boom met schriftelijke terugkoppeling

Klein onderhoud

Doel van klein onderhoud is om de boom visueel in goede staat te houden. Concreet houdt dat in dat 1x per 2 jaar:

1. het opschot aan de stamvoet wordt gesnoeid
2. gebroken takken worden verwijderd
3. kleine schade aan de stam wordt verholpen.

Dit kost gemiddeld 3 uur per boom.

Groot onderhoud

Doel van groot onderhoud is om de boom gezond en vitaal te houden. Concreet houdt dat in dat 1x per 4 jaar:

1. de kroon wordt geïnspecteerd door middel van klimtechniek of met een hoogwerker
2. bij het vertonen van gebreken zware takken of een deel van de kroon wordt weggesnoeid
3. zware schade aan de stam of wortelgestel wordt verholpen
4. er verankering in de boom wordt aangebracht of onderhouden.

Dit kost gemiddeld 16 uur per boom.